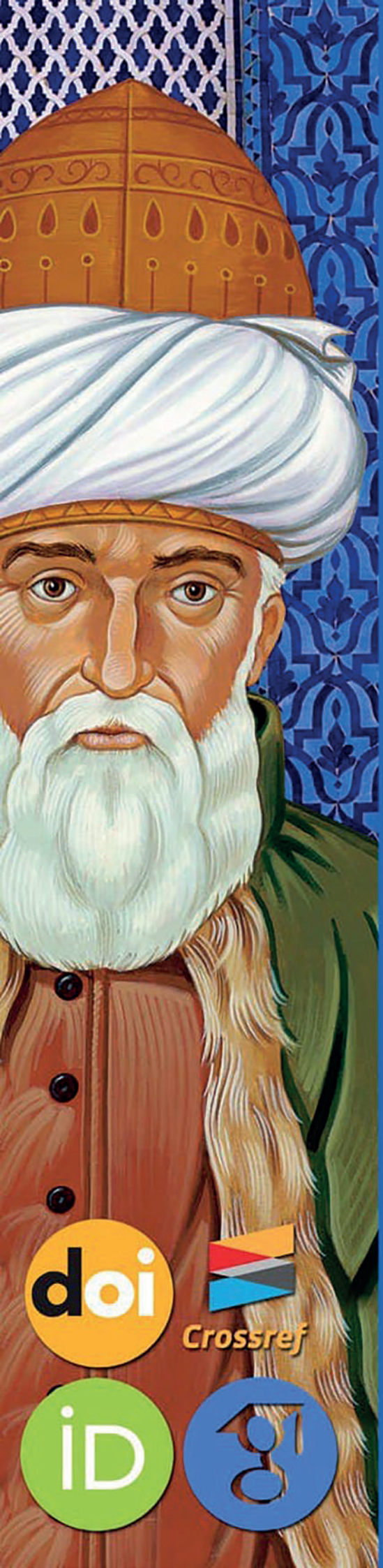

Tadqiqot UZ

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИМЛАРИ ВА ЁШЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАРИ

МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

2021

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

31 OKTYABR
№33

CONFERENCES.UZ

"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР" МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 33-КЎП ТАРМОҚЛИ ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ
9-ҚИСМ

МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ 33-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-9

MATERIALS OF THE REPUBLICAN 33-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-9

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 33-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 октябрь 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 53 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт
PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт
Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш
Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари
Доцент Сохадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари
Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар
Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси
© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ИҚТИСОДИЁТГА КИРИТИЛАЁТГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАР МИҚДОРИ МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ СУРЪАТЛАРИНИ БЕЛГИЛОВЧИ ОМИЛДИР

Э.Н.Ходжаев
Ўзбекистонда хизмат кўрсаткичган иқтисодчи,
Молия кафедраси профессори.
Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти.
О.Ш.Жумақулов
Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, магистранти

Аннотация: ушбу мақолада хорижий сармояларни жалб этаётган корхоналарни иқтисодий рағбатлантириш ва зарурий шароитларни яратиб бериш ўта муҳим масалалардан бири эканлигига алоҳида эътибор қаратилган. Иқтисодиётдаги инвестиция ҳажмининг йилдан-йилга сезиларли равишда ўсиб бориши ҳамда муқаррар равишда миллий ишлаб чиқариш ҳажмининг ўсиши орқали ўзининг ижобий натижаларини кўрсатиши асослаб берилган.

Калит сўзлар: солиқ имтиёзи, миллий иқгисодиёт, инвестиция, мижоз, лойиҳавий молиялаштириш.

Инвестиция сиёсати ҳар қандай давлатнинг иқгисодий ривожланиши ва унда ишлаб чиқаришни кенгайтиришнинг энг асосий йўналишларидан биридир. Шундай экан, миллий иқгисодиётни ҳар томонлама ривожлантириш фаол инвестиция сиёсатини олиб боришни талаб қилади. Бу ўз навбатида мамлакатимизда чуқур таркибий ўзгаришларни амалга оширишни таъминлайди. Миллий иқтисодиёт соҳаларига ташқи ва ички инвестициялар оқимини фаоллаштириш иқтисодий юксалишнинг янги босқичини бошлаб берадиган асосий омил ҳисобланади.

Республикамизда инвестиция дастури доирасида иқтисодиётда таркибий қайта тузишларни янада чуқурлаштириш ҳамда инвестицияларни кенг кўламда жалб этиш сиёсати изчиллик билан амалга оширилмоқда. Шу туфайли йилдан-йилга республика иқтисодиётига киритилаётган инвестициялар ҳажми ортиб бормоқда. Ушбу инвестицион сиёсатни амалга ошириш иқтисодиётнинг энг қуйи бўғини ҳисобланган хўжалик юритувчи субъектлардан ҳам молиявий фаолият билан кенг кўламда ва самарали шуғулланишларини талаб қилади.

Зеро, ушбу устувор вазифани адо этиш юртимизда фаолият олиб бораётган корхоналар олдига ишлаб чиқариш қувватларини янада ошириш, маҳсулот сифатини яхшилаш, бозор рақобатларига бардош бериш, ўз мижозларини кўпайтириш, улар олдидаги имижини кўтариш, шунингдек, мавжуд активлар ҳар бир сўмининг бекор туриб қолишининг олдини олиш, шу асосда пировард натижада олинадиган фойдани янада кўпайтиришга имкон берувчи молиявий фаолият билан ҳам шуғулланишни зарурат қилиб қўймоқда.

Шу боисдан ҳам юртимизга хорижий сармояларни жалб этаётган корхоналарни иқтисодий рағбатлантириш ва зарурий шароитларни яратиб бериш ўта муҳим масалалардан бири ҳисобланади. Ушбу турдаги корхоналарни рағбатлантириш асосан солиқ имтиёзлари орқали амалга оширилади. Чунки ҳар бир инвестор ўз сармоясини бирор ҳудудга киритар экан уни бефарқ қолдирмайдиган ва эътиборини тортадиган асосий масала, у ерда амал қилаётган солиқ қонунчилиги ҳамда солиқлардан берилаётган имтиёзлар масаласидир. Шу сабабдан солиқ имтиёзларини тўғри йўналишларда тақдим этиш, улардан самарали ва оқилона фойдаланишни йўлга қўйиш лозим, акс ҳолда эса имтиёзларни беришдан кўзланган мақсадларга эришилмасликка олиб келади. Шунга кўра, иқтисодиётни фаол ривожлантириш кенг миқёсдаги инвестицияларни талаб қилади.

Демак, инвестициялар ҳар қандай иқтисодиётни ҳаракатга келтирувчи ва унинг тараққиётини таъминловчи куч экан, барча имкониятларимизни ишга солиб иқтисодиётимизга йўналтириладиган инвестициялар ҳажмини оширишимиз лозим, бунда:

- импорт ўрнини босувчи товар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ва бунинг учун хорижий инвестицияларни иқтисодиётнинг устувор тармоқларига йўналтириш ва пировардида аҳолининг меъёрдаги турмуш даражасини таъминлаш;
- хорижий инвестицияларни ишлаб чиқаришга замонавий техника ва технологияларни жорий этиб, экспортга мўлжалланган маҳсулотларни ишлаб чиқаришни ривожлантириш;

- тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқаришни жадаллаштириш орқали ўсиб бораётган аҳолини иш жойлари билан таъминлаш;
- табиий ресурсларни қайта ишловчи корхоналарни барпо этишга кўмаклашиш;
- корхоналарнинг эскирган ишлаб чиқариш қувватларини, моддий-техник базасини янгилаш орқали техник қайта қуроллантириш.

Юқоридаги вазифалар амалга оширилганда, иқтисодиётга киритилаётган инвестициялар миқдори ва унинг динамикаси мамлакатдаги иқтисодий ўсиш суръатларини белгиловчи асосий омиллардан бири сифатида ўзини намоён қилади.

Макроиқтисодий сиёсатнинг муҳим йўналиши ҳам инвестиция сиёсати ҳисобланади. Сўнгги йилларда иқтисодиётда фаол амалга оширилаётган тузилмавий ўзгаришлар ва модернизациялаш жараёни инвестицион фаолликни таъминламоқда. Иқтисодиётдаги инвестиция ҳажмининг йилдан-йилга сезиларли равишда ўсиб бориши ҳамда муқаррар равишда миллий ишлаб чиқариш ҳажмининг ўсиши орқали ўзининг ижобий натижаларини кўрсатишига имкон яратмоқда.

Давлат томонидан инвестицион фаолиятни ривожлантиришга берилган эътибор ва қўллаб-қувватланши натижасида ЯИМ ҳажми ва инвестициялар миқдори ўсиш суръатларига эга бўлди 1 – жадвалга қаранг

1-жадвал

Ўзбекистон Республикаси ялпи ички маҳсулоти ва инвестициялар ўсиш суръатларининг ўзгариши[1]

Йиллар	ЯИМ (млрд. АҚШ доллари.)	Инвестициялар (млрд. АҚШ доллари.)	Инвестицияларнинг ЯИМдаги улуши, фоиз ҳисобида
2002	7,4	1,4	18,9
2003	9,7	1,9	19,6
2004	12,2	2,5	20,5
2005	15,2	2,9	19,1
2006	17,0	3,3	19,4
2007	22,3	4,7	21,1
2008	28,1	6,5	23,1
2009	32,1	8,2	25,5
2010	38,7	9,7	25,1
2011	45,2	10,8	23,9

Жумладан, инвестицияларнинг ўсиш кўрсаткичи 2002-2011 йиллар оралиғида инвестициялар ҳажми 1,4 млрд. АҚШ долларидан 10,8 млрд. АҚШ долларини ташкил қилиб, 2002 йилга нисбатан 7,7 мартага ортган. Ўзбекистонда жами инвестицияларнинг ЯИМдаги салмоғи 2002 йилда 18,9 фоизни ташкил этган бўлса, 2011 йилга келиб бу кўрсаткич 23,9 фоизга тенг бўлди.

Мамлакатимизда инқирозга қарши чоралар дастурида мўлжалланган иқтисодиётни модернизациялаш асосида жалб этилган инвестиция ҳажми барқарор суръатларда ўсиб бормоқда ва унинг таркибида марказлашмаган инвестициялар улуши жадал суръатларда ўсиб бормоқда бу 2 – жадвал маълумотларида келтириб ўтилган. 2-жадвалга қаранг

[1] Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг маълумотлари.

2-жадвал

Молиялаштириш манбалари бўйича асосий капиталга йўналтирилган инвестицияларнинг таркиби[1], фоиз ҳисобида

Кўрсаткичлар	2000 й.	2006 й.	2007 й.	2008 й.	2009 й.	2010 й.
Жами	100	100	100	100	100	100
Давлат бюдети маблағлари	29,2	10,7	9,0	9,0	8,1	7,8
Корхона ва аҳоли маблағлари	39,1	60,0	59,0	53,9	46,9	47,3
Хорижий инвестиция ва кредитлар	23,2	19,0	22,8	25,8	32,4	28,8
Тижорат банкларининг кредитлари ва бошқа қарз маблағлари	7,2	3,4	3,1	5,0	5,2	9,1
Бюджетдан ташқари жамғармалар маблағлари	1,3	6,9	6,1	6,3	7,4	7,0

Ушбу жараён ижобий ҳолат бўлиб, мамлакатда ялпи ички маҳсулотнинг барқарор суръатларда ривожланиши учун шарт-шароит яратмоқда.

Инвестиция ва инвестиция лойиҳаларининг аҳамиятидан келиб чиқиб, уларни молиялаштириш учун манбалар қидириб топиш, жалб қилиш ҳамда молиялаштиришни муайян шаклда тўғри ташкил этиш лойиҳанинг муваффақиятли амалга оширилишида муҳим аҳамият касб этади. Инвестицияларни лойиҳавий молиялаштириш ана шундай муваффақиятни таъминловчи самарали молиялаштириш шаклларидан бири сифатида, асосан, йирик инвестиция лойиҳаларини молиялаштиришда бир манбадан маблағларнинг етишмовчилиги юзага келганда, юқори рисклар мавжуд шароитда лойиҳаларни молиялаштиришнинг муҳим воситаси ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Вахабов А.В., Хажибакиев Ш.Х., Муминов Н.Г. Хорижий инвестциялар. Ўқув қўлланма. - Тошкент: «Молия», 2010.
2. Ваҳобов А. ва бошқ. Халқаро молия муносабатлари: Дарслик /Муал.: А.Ваҳобов, Н.Жумаев, У.Бурханов. – Т.: «Шарқ», 2003.
3. Вахобов А.В., Маликов Т.С. Молия. Дарслик / Тошкент Молия институти. – Тошкент: «Ношир», 2011.
4. Ғозибеков Д., Э.Носиров. Ўзбекистон иқтисодиётига хорижий инвестицияларни жалб қилиш. Рисола. – Т.: «Иқтисод-молия». 2007. – Б. 48.
5. Ғозибеков Д. Ғ. Инвестицияларни молиялаштириш масалалари. Тошкент: «Молия», 2003.

1 Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг маълумотлари.

"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР" МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 33-КЎП ТАРМОҚЛИ ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

(9-қисм)

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.10.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000